

POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA DIONIČKOG DRUŠTVA

Čagalj, Antonia

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:225421>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA
DIONIČKOG DRUŠTVA

Mentor:

Doc. dr. sc. Marko Ivkošić

Student:

Antonia Čagalj

Split, travanj, 2018.

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
1.1.	Definicija problema i cilj rada	1
1.2.	Znanstvene metode	1
1.3.	Struktura rada	1
2.	PRAVNE OSNOVE DIONIČKOG DRUŠTVA	3
2.1.	Pojam dioničkog društva	3
2.2.	Osnovna obilježja dioničkog društva	4
2.3.	Načini osnivanja, osnivači i dionice u dioničkim društvima.....	6
2.4.	Temeljni kapital u dioničkom društvu i načini povećavanja	8
3.	ORGANI DIONIČKOG DRUŠTVA.....	9
3.1.	Upravni odbor.....	9
3.2.	Nadzorni odbor	11
3.3.	Glavna skupština.....	12
4.	POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA ULOZIMA	13
4.1.	Osnovna pitanja provedbe ovakve vrste povećanja temeljnog kapitala	14
4.2.	Obveza prijave odluke sudu	15
4.3.	Prospekt	15
4.4.	Upis novih dionica putem upisnice	16
4.4.1.	Pravo prvenstva pri upisu novih dionica	17
4.4.2.	Prijenos prava	18
4.4.3.	Isključenje prava prvenstva	18
4.5.	Prijava provedenog povećanja temeljnog kapitala	19
4.6.	Povećanje temeljnog kapitala ulozima putem trgovinskog sustava burze po modelu primarne javne ponude s nadmetanjem	20
5.	UVJETNO POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA	22

5.1.	Subjektivni i objektivni uvjeti uvjetnog povećanja temeljnog kapitala	22
5.2.	Ulaganje stvari i prava	24
5.3.	Značaj upisa odluke u sudski registar	24
5.4.	Izdavanje dionica	25
5.5.	Razlika između povećanja temeljnog kapitala ulozima i uvjetnog povećanja temeljnog kapitala	25
6.	ODOBRENI TEMELJNI KAPITAL	27
6.1.	Položaj uprave	27
6.2.	Mogućnost izdavanja dionica zaposlenima	28
6.3.	Izdavanje novih dionica	29
7.	POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA IZ SREDSTAVA DRUŠTVA	30
7.1.	Razlozi ovakvog načina povećanja temeljnog kapitala	30
7.2.	Financijska izvješća su temelj odluke	31
7.3.	Način prijave odluke u trgovački registar	31
7.4.	Ovlaštenici novih dionica i prava podjele	32
8.	ZAKLJUČAK	34
	LITERATURA	35
	SAŽETAK	37
	SUMMARY	38

1. UVOD

1.1. Definicija problema i cilj rada

Problem istraživanja ovog završnog rada je definirati načine povećanja dioničkog kapitala i posebno se osvrnuti na svaki od tih načina.

Cilj ovog rada je istražiti i opisati načine povećanja temeljnog kapitala. Osim toga cilj rada je i iznijeti temeljne odrednice dioničkog društva, tj. definirati pojam dioničkog društva, navesti njegova osnovna obilježja, načine osnivanja te ukratko objasniti organe dioničkog društva (glavna skupština, uprava i nadzorni odbor).

1.2. Znanstvene metode

Prilikom izrade završnog rada korištene su brojne znanstvene metode, a od kojih se navode one najvažnije: metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, komparativna metoda, metoda klasifikacije, te metode deskripcije.

1.3. Struktura rada

Završni rad sastoji se od osam temeljnih poglavlja.

Nakon uvoda, u drugom poglavlju objašnjen je pojam i osnovna obilježja dioničkog društva. Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojem članovi sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Zbog svojih obilježja dioničko društvo je pravna osoba, društvo kapitala te trgovačko društvo. Osnovno obilježje dioničkog društva po kojem se ono razlikuje od svih ostalih trgovačkih društava su dionice, a dijele se na redovne i povlaštene. Posljednje potpoglavlje odnosi se na temeljni kapital i razloge povećanja istog.

U trećem poglavlju navedeni su i objašnjeni organi dioničkog društva. U dioničkom društvu ovlasti imaju organi, a ne članovi društva. Članovi društva mogu, ali i ne moraju biti članovi organa društva, a glavna skupština je jedini organ u kojemu oni ostvaruju svoja upravljačka prava. Dioničko društvo je ustrojeno tako da njegove organe čine uprava, nadzorni odbor i glavna skupština. Ta su tri organa obavezna, pa je autonomija odlučivanja hoće li društvo imati sve te organe isključena.

U sljedećim poglavljima detaljno su razrađeni načini povećanja temeljnog kapitala i to: povećanje kapitala ulozima, uvjetno povećanje kapitala, povećanje odobrenim kapitalom te povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva

U posljednjem osmom poglavlju navedena su zaključna razmatranja te zatim slijedi popis korištene literature.

2. PRAVNE OSNOVE DIONIČKOG DRUŠTVA

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz ožujka 2017. godine u Republici Hrvatskoj bilo je registrirano 1353, a aktivno 965 dioničkih društava od ukupno 190 021 upisanih trgovačkih subjekata.¹ Osnivači trgovačkih društava se sami dobrovoljno opredjeljuju za osnivanje u formi dioničkog društva, osim ukoliko je riječ o osnivanju banaka i osiguravajućih društava, jer je za njih zakonom određeno poslovanje u ovakvom pravnom obliku. Za nekoliko godina u Hrvatskoj se predviđa ustaljenje broja dioničkih društava zbog raspada, pripajanja i spajanja dioničkih društava te pretvorbe u druge oblike.

2.1. Pojam dioničkog društva

Sukladno članku 159. Zakona o trgovačkim društvima (u nastavku: ZTD) dioničko se društvo definira kao „trgovačko društvo u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice.“² Ono može imati i samo jednog dioničara, a dioničari društva ne odgovaraju za obveze društva. Nazivi dioničkog društva u usporednom pravu jesu *Aktiengesellschaft* u njemačkom, austrijskom i švicarskom pravu, *joint stock company limited by findings* u angloameričkom pravu, *societe anonyme* u francuskom pravu te *akcionerno obščestvo otkritoga tipa* u ruskom pravu.³

Dioničko društvo pojavilo se u vrijeme industrijske revolucije. Zbog većih industrijskih pothvata javila se povećana potreba za znatnijim financijskim kapitalom. Dioničko je društvo tada bilo najpogodnije za prikupljanje većeg iznosa kapitala iz velikog broja izvora koji su bili usmjereni na ostvarenje poslovnih ciljeva. Financiranje putem zajmova u 19. stoljeću nije bilo dostupno za prošireni opseg poslovanja. Dioničko društvo ima velik značaj na gospodarstvo. Ulaganjem u dioničko društvo udvostručuje se imovinska vrijednost. Jednu vrijednost ima društvo koje je steklo kapital ulaganjem uloga, a druga vrijednost jesu dionice koje je stekao dioničar.

Gospodarski se značaj vidi i u prestrukturiranju imovine ulagatelja. Ulaganjem se povećava imovina u vidu dodane vrijednosti proizašle iz dionica kojima ulagatelj slobodno raspolaže.

¹ Državni zavod za statistiku (2017) Mjesečno statističko izvješće, raspoloživo na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/msi/2017/msi-2017_02.pdf [10.02.2018.]

² Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68, članak 159.

³ Posinovec, Z., Tadin, H. (1994) Priručnik za dionička društva, Hita-consulting, Zagreb.

Dioničko društvo pogodno je i za disperziju financijskog kapitala na velik broj osoba. Ovo svojstvo potiče građane da ulažu u vrijednosne papire umjesto polaganja novaca u financijske institucije. Vrijednosni papiri su manje ili više privlačni građanima za investiranje iz čega proizlazi poticaj direktorima dioničkog društva da svoje poslovanje čine što atraktivnijim s obzirom na poslovne rezultate da bi uspjeli privući kapital. Dioničko društvo najčešće vođenje poslova odvaja od svojih članova čime se postiže profesionalnost i angažiranje stručnjaka za poslovanje dostupnim sredstvima. Dionice se lako prenose ime se postiže lako kretanje kapitala unutar zemlje i u međunarodnom poslovanju. To dovodi i do povezivanja društava te dioničko društvo postaje jednim od sredstava globalizacije u gospodarstvu.

2.2. Osnovna obilježja dioničkog društva

Temeljna obilježja dioničkog društva mogu se iščitati iz odredbi ZTD-a o osnivačima, statutu, temeljnom kapitalu, dionicama, organima dioničkog društva i sl. Osnivačima dioničkog društva smatraju se dioničari koji usvoje statut. Iznos temeljnog kapitala dioničkog društva pri osnivanju ne može biti niži od 200.000,00 kn, sukladno članku 162. ZTD-a. Udio dioničara u temeljnom kapitalu društva određuje se odnosom između nominalnog iznosa dionica i nominalnog iznosa temeljnog kapitala društva, dok je kod dionica bez nominalnog iznosa udio određen prema broju dionica. Dioničari u dioničkom društvu imaju jednaki položaj, pod jednakim uvjetima. Glavna obveza koju dioničar društva ima jest pravodobna uplata dionica ili prijenos stvari ili prava ukoliko dionicu uplaćuje na taj način. Dioničko društvo se razlikuje od drugih društava kapitala (društva s ograničenom odgovornošću, društva za uzajamno osiguranje i njihovih preddruštva) po podijeljenosti temeljnog kapitala na dionice. Statut dioničkog društva jest jedini ustrojbeni akt. Neka druga društva, primjerice društva za uzajamno osiguranje, ustroj temelje na statutu, no on nije jedini ustrojbeni akt.

Osnovna obilježja dioničkog društva su:

- Dioničko društvo je društvo - ono je pravna zajednica više osoba koja je osnovana pravnim poslom u svrhu ostvarivanja zajedničkog cilja. Položaj članova i odnosi između njih i društva, te odnosi između članova (način odlučivanja, zaštita manjine, načelo jednakog položaja članova u društvu i slično) strogo su određeni ZTD-om te statutom društva.

- Dioničko društvo je pravna osoba - prema ZTD-u sva trgovačka društva, dakle i dioničko društvo imaju pravnu osobnost. Prema ZTD-u, sva trgovačka društva, pa tako i dioničko društvo stječe svoju pravnu osobnost upisom u sudski registar, a gubi je brisanjem iz sudskog registra. Pravna osobnost omogućuje dioničkom društvu da ima svoju imovinu odvojenu od imovine članova društva, te time može sudjelovati u pravnim odnosima sa drugim osobama, fizičkim ili pravnim, te i sa članovima društva. Pravnom osobnošću dioničko društvo stječe poslovnu sposobnost koju provodi putem svojih organa. Pravnom osobnošću stječe se i stranačka sposobnost u građanskim sudskim postupcima. Uprava i izvršni direktori zastupaju društvo pred sudom i arbitražom.
- Dioničko društvo je trgovačko društvo – osnivanje i ustroj dioničkog društva uređeni su ZTD-om te je prema tome, dioničko društvo trgovačko društvo. Dioničko društvo ima svojstvo trgovca te sve obveze i prava koja iz ovog svojstva proizlaze. Smatra se trgovcem i u situacijama kada dioničkom društvu primarni cilj nije ostvarivanje dobiti ili ne obavlja neku gospodarsku djelatnost ili ne sudjeluje na otvorenom tržištu. Svojstvo trgovca ne prestaje ukoliko dioničko društvo promijeni svoj cilj ili započinje postupak likvidacije. Kao i pravna osobnost, i svojstvo trgovca prestaje brisanjem iz sudskog registra.
- Dioničko društvo je društvo kapitala - društva kapitala u Republici Hrvatskoj su dionička društva i društva s ograničenom odgovornošću. Ova društva imaju neka zajednička obilježja po kojima se razlikuju od društva osoba. Glavno obilježje društva kapitala je povezivanje na temelju kapitala, a ne osoba. Prema ZTD-u je određen minimalni kapital za osnivanje društva kapitala, za razliku od društva osoba. Pri poslovanju društva kapitala nema osobne odgovornosti članova, osim u slučaju zlouporabe okolnosti da članovi ne odgovaraju za obveze društva. Također, kod društva kapitala se pravo glasa i sudjelovanje u dobiti mjeri prema unesenom kapitalu, a ne prema glavama kao što je to slučaj u društvu osoba. Glavna obveza članova društva kapitala je uplata uloga, a ne sudjelovanje u vođenju poslova. Propisani su obvezni organi koji djeluju u društvima kapitala, a samo je glavna skupština organ u kojem mogu sudjelovati svi članovi.⁴ Dioničko se društvo razlikuje od društva s ograničenom odgovornošću. Osnovna razlika očituje se u iskazivanju udjela u društvu u vrijednosnim papirima. Vrijednosnim papirima, tj. dionicama, dioničko društvo

⁴ Gorenc, V. (2003): Trgovačko pravo - društva, Školska knjiga, Zagreb, Zagreb, str. 191.

stječe veći kapital kojim ulazi u poduzetničke poduhvate, a prema dionicama su određene i obveze i prava dioničara.

2.3. Načini osnivanja, osnivači i dionice u dioničkim društvima

Dioničko društvo može nastati preoblikovanjem drugog društva (društva s ograničenom odgovornošću, javnog trgovačkog društva i komanditnog) u dioničko društvo, zatim spajanjem dioničkih društava, spajanjem dioničkog i društva s ograničenom odgovornošću ili osnivanjem po simultanom ili sukcesivnom postupku.

Osnivači odlučuju na koji će od ova dva moguća načina osnovati društvo. Dioničarem se može postati pri osnivanju, pa sa tako kod simultanog osnivanja društva svi prvi dioničari smatraju osnivačima, a pri sukcesivnom osnivanju samo neki od njih, i kasnije ostali, stjecanjem dionica od dioničara društva ili izdavanjem novih dionica pri povećanju temeljnog kapitala društva. Bitna razlika između simultanog i sukcesivnog osnivanja je što kod sukcesivnog načina osnivanja dioničari ne preuzimaju sve dionice već samo dio, a za preostale dionice se upućuje javni poziv - prospekt. "Jedan od glavnih razloga prihvaćanja sukcesivnog osnivanja dioničkih društava je u činjenici da kod nas još uvijek nije razvijeno tržište kapitala i u okviru toga vrijednosnih papira, pa ne treba očekivati da bi banke preuzele ulogu koju imaju u zemljama u kojima je tržište visoko razvijeno kada je riječ o potrebi da se pri osnivanju dioničkog društva pribavi značajniji kapital".⁵

Osnivači društva se razlikuju od ostalih dioničara. U vrijeme osnivanja svi dioničari ne moraju biti osnivači, a osim toga osnivači društva čine preddruštvo i odgovorni su za uplatu uloga u društvo. Osnivačima društva smatraju se dioničari koji usvoje Statut ili u slučaju samo jednog osnivača, ta osoba mora usvojiti statut. Iako u dioničkim društvima najčešće veći broj dioničara posjeduje dionice, društvo može imati i samo jednog dioničara.

Dioničarima se prije potpune uplate dionica mogu izdati potvrde o udjelima (privremenice), koje glase na ime. Članovi Društva (dioničari) sudjeluju u ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Glavna je obveza dioničara da uplate nominalnu vrijednost dionice, odnosno veći iznos ako je ona izdana za taj veći iznos, ili da na društvo prenesu stvar ili pravo, ako dionice uplaćuju na taj način. "Dioničari imaju pravo da im se podijeli dobit u

⁵ Verović M. (2006): Sukcesivno osnivanje dioničkih društava, Hrvatska pravna revija, Zagreb, (2), str. 26.

skladu sa statutom i odlukom glavne skupštine. Njihovi udjeli u dobiti određuju se prema visini njihovih uloga“.⁶

Osnivači solidarno odgovaraju dioničkom društvu za štetu koja mu je pričinjena zbog netočnosti ili nepotpunosti podataka što su ih dali u svezi osnivanja društva. Ako osnivači s nakanom ili s grubom nepažnjom oštete dioničko društvo ulogom u stvarima, odnosno u pravima, preuzimanjem stvari, odnosno prava ili troškovima osnivanja, solidarno su obvezni da mu nadoknade tako pričinjenu štetu.

Dionice su vrijednosni papiri koje izdaju isključivo dionička društva i na taj način prikupljaju temeljni kapital. Riječ dionica ima tri značenja. Ona označava ispravu, skup prava dioničara i dio temeljnoga kapitala. Jedan su od glavnih načina za financiranje razvoja dioničkih društava.

Pri izdavanju dionice, u slučaju kada se osniva dioničko društvo, ili kada društvo povećava temeljni kapital, osoba koja nabavlja dionicu, društvu plaća iznos za koji je ta dionica izdata. “Društvo može izdati dionice al pari, kada se za dionicu mora platiti iznos koji je jednak nominalnom iznosu, ili iznad pari kada se društvu za dionicu mora platiti više od nominalnog iznosa“.⁷

Dioničar snosi rizik poslovanja društva u onom omjeru koji je određen visinom uloga u dioničko društvo. Naime, kada društvo dobro posluje, u pravilu raste i vrijednost dionica, ali se i slabo poslovanje odražava na vrijednost dionica jer se ona u tom slučaju smanjuje. Svako ulaganje u sebi sadrži elemente rizika, pa ni ulaganje u dionice nije izuzetak. Stupanj rizika kod ulaganja u dionice ovisi o njihovoj vrsti i kvaliteti, ali i o općoj situaciji na tržištu. Što je veći potencijalni povrat na ulaganje, to je veći rizik koji se preuzima.

Dionička društva izdaju obične dionice kako bi prikupila sredstva za dugoročno financiranje bez kreditnog zaduživanja. Rastuće dionice izdaju poduzeća koja zarađuju natprosječne profite u odnosu na ostala poduzeća u gospodarstvu. Rastuće poduzeće najčešće se prepoznaje po liniji kvalitetnih proizvoda u razvoju i učinkovitom razvojnom i istraživačkom sektoru. Takve kompanije zadržavaju velik dio svoga profita kako bi ulagale u istraživanje i razvoj.

⁶ Lukšić B. (2003): Trgovačko pravo, Veleučilište Split, Split, str. 177.

⁷ Brčić G. (2004): Trgovačko pravo, RRIF, Zagreb, str. 44.

2.4. Temeljni kapital u dioničkom društvu i načini povećavanja

Temeljni kapital dioničkog društva jest u novcu izražena vrijednost onoga što dioničari moraju unijeti u društvo na ime uplate nominalnih iznosa dionica, s obzirom da je temeljni kapital u dioničkom društvu podijeljen na dionice (uplate mogu biti u novcu, stvarima i/ili pravima, odnosno za dio tog kapitala koji još nije uplaćen, dioničari izjavom preuzimaju obvezu uplate dionica). Iz ovoga se može zaključiti da su temeljni kapital i dionice osnova svakog dioničkog društva. Izdaje li društvo dionice za iznos veći od njihova nominalnog iznosa, ono što se uplaćuje iznad nominalnog iznosa dionica ne čini se na ime uplate temeljnog kapitala.

“Temeljni kapital je knjigovodstvena kategorija, a glasi na nominalni iznos izražen u valuti Republike Hrvatske. U poslovnim knjigama temeljni se kapital iskazuje u pasivi društva”.⁸ Najniži dopušteni iznos temeljnoga kapitala za dionička društva iznosi 200.000 kuna, a s obzirom da je temeljni kapital računovodstvena kategorija i ulazi u pasivu društva, njime se ne odgovara za obveze društva, već aktivom odnosno imovinom društva.

U društvima kapitala, uplaćeni temeljni kapital predstavlja određeno osiguranje vjerovnicima da će svoja potraživanja moći naplatiti, a kako ova sigurnost ne bi bila relativna društvo bi trebalo za cijelo vrijeme svoga postojanja imati najmanje onoliko imovine koja po vrijednosti odgovara temeljnom kapitalu. “Realnost vrijednosti iskazane aktive društva trebala bi jamčiti godišnja ili povremena revizorska izvješća”.⁹ Uloga temeljnog kapitala u društvu je i utvrđivanje odnosa dioničara u društvu, jer je temeljni kapital podijeljen na dionice, a dioničari ostvaruju svoja prava u društvu na temelju nominalnog iznosa dionica.

⁸ Vizjak S., Dobrojević G. (2006): Povećanje temeljnoga kapitala dioničkog društva ulozima putem trgovinskog sustava burze po modelu primarne javne ponude s nadmetanjem, Hrvatska pravna revija, (6), str.52.

⁹ Amon F. (1995) Usklađivanje temeljnog kapitala u dioničkim društvima i društvima s ograničenom odgovornošću sa Zakonom o trgovačkim društvima, Pravo u gospodarstvu., Zagreb (11/12), str. 805.

3. ORGANI DIONIČKOG DRUŠTVA

U dioničkom društvu ovlasti imaju organi, a ne članovi društva. Članovi društva mogu, ali i ne moraju biti članovi organa društva, a glavna skupština je jedini organ u kojemu oni ostvaruju svoja upravljačka prava. Dioničko društvo je ustrojeno tako da njegove organe čine:¹⁰

- uprava,
- nadzorni odbor i
- glavna skupština.

Ta su tri organa obavezna, pa je autonomija odlučivanja hoće li društvo imati sve te organe isključena. Zakon o trgovačkim društvima ne polazi od hijerarhijskog odnosa tih organa nego im u funkcionalnom smislu daje različite zadaće. Statutom se ne mogu odnosi među organima postaviti drukčije, premda su moguće neke manje promjene.

Elementi hijerarhijske nadređenosti jednog organa nad drugim samo se primjećuje u nekim ovlastima tih organa, i to izuzetno i samo u pojedinim pitanjima. Uprava je sama odgovorna za rad društva, nadzorni odbor ima nadzornu funkciju, ali i ovlast postavljanja i razrješenja uprave. Glavna skupština bira članove nadzornog odbora, postavlja revizora, odlučuje o pitanjima posloводства i slično. U nastavku poglavlja svaki organ društva je detaljnije objašnjen.

3.1. Upravni odbor

Upravu čine jedan ili više članova. Ukoliko se uprava sastoji od više osoba, jedna se od njih mora imenovati za predsjednika. To moraju biti potpuno sposobne fizičke osobe. Statutom se mogu odrediti dodatni uvjeti koje mora ispunjavati osoba da bi mogla biti imenovana u upravu društva. Uprava društva je dužna da¹¹:

- na zahtjev glavne skupštine pripremi odluke i opće akte čije je donošenje u nadležnosti glavne skupštine;

¹⁰ Barbić, J., Buljan, V., Porobija, B. (1996): Organi dioničkog društva, Organizator, Zagreb, str. 1.

¹¹ Barbić, J., Buljan, V., Porobija, B. (1996): Organi dioničkog društva, Organizator, Zagreb, str. 12.

- pripremi ugovore koji se mogu sklopiti samo uz suglasnost glavne skupštine,
- izvršava odluke koje glavna skupština donese u okviru svoje nadležnosti.

Članove uprave i predsjednika imenuje nadzorni odbor društva najviše na mandat od pet godina, s time da ih može ponovno imenovati. Ponovno imenovanje uprave nije moguće ranije od godinu dana prije isteka njihova trenutnog mandata. Nadzorni odbor može opozvati svoju odluku o imenovanju članova uprave ili njezina predsjednika kada za to postoji važan razlog. Uprava društva je dužna izvješćivati nadzorni odbor o:¹²

- poslovnoj politici i drugim načelnim pitanjima budućeg poslovanja;
- rentabilnosti poslovanja društva, a pogotovo rentabilnosti upotrebe vlastitoga kapitala;
- tijeku poslova, prije svega kretanju prihoda i stanju cijelog društva;
- poslovima koji bi mogli biti od velikog značaja za rentabilnost poslovanja i za likvidnost društva.

Skupina ljudi iz uprave društva (najviši menadžeri) putem punomoći mogu vršiti kontrolu nad skupštinom dioničara. Punomoć je pravno sredstvo kojim dioničar delegira na drugu osobu ovlast da na skupštinama dioničara glasuje u njegovo ime, bilo prema posebnim uputama, bilo prema vlastitom stavu osobe koja ima punomoć. U pravilu, punomoći se daju osobama koje predstavljaju upravu društva, obično na njihov zahtjev.

Međutim, ponekad se javljaju odvojene skupine dioničara koje pokušavaju uz pomoć punomoći steći kontrolu nad društvom. Može doći i do natjecanja između organiziranih dioničara i uprave radi pribavljanja punomoći i stjecanja kontrole nad dioničkim društvom. U Hrvatskoj u pojedinim društvima postoje udruge malih dioničara koje nastoje steci više od 30 posto udjela u društvu.

¹² Barbić, J. (2013): Prava društva – društva kapitala, Organizator, Zagreb.

3.2. Nadzorni odbor

Nadzorni odbor dioničkog društva mora imati najmanje tri člana, statutom se može odrediti i veći broj članova s time da njihov broj mora biti neparan.¹³ Članom nadzornog odbora može biti fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna. Statutom se mogu odrediti uvjeti koje mora ispuniti osoba da bi bila imenovana u nadzorni odbor.

Članove nadzornog odbora bira glavna skupština društva, a biraju ih na razdoblje od četiri godine. Nakon isteka mandata mogu se ponovno birati. Glavna skupština može opozvati člana nadzornog odbora i prije isteka mandata, a za takvu odluku potrebno je imati većinu od najmanje tri četvrtine danih glasova.

U nekim velikim dioničkim društvima nadzorni odbor može imati aktivnu ulogu u odlučivanju u poduzeću. Nekada takvu kontrolu putem nadzornog odbora provodi određena većina dioničara, kao što su obitelji ili druga trgovačka društva koja posjeduju većinu dionica. Međutim, uloga nadzornog odbora nije uvijek tako očita. Naime, u određenim uvjetima skupina dioničara (pojedinaца ili drugih društava) može zadržati kontrolu nad nadzornim odborom društva čak i kada ta skupina drži samo mali postotak dionica u ukupnoj glavnici.

Takva se kontrola može postići putem glasova na temelju punomoći ili jednostavno kroz osobne veze koje postoje između ljudi uključenih u skupštinu dioničkog društva. Tako, na primjer, holding poduzeća imaju značajan utjecaj u dioničkim društvima u kojima imaju svoje udjele, čak i ako se ne radi o većinskim udjelima.

Premda nije moguće jednostavno odgovoriti na pitanje tko upravlja velikim dioničkim društvima, može se zaključiti da velika dionička društva igraju vrlo značajnu ulogu u pojedinim nacionalnim gospodarstvima i da je u tim velikim društvima kontrola u pravilu odvojena od vlasništva. Veliki broj malih dioničara nije u položaju vršiti aktivnu kontrolu. Zbog toga, postoji težnja da se kontrola prebaci, ovisno o okolnostima, na upravu dioničkog društva ili na skupinu utjecajnih članova nadzornog odbora. Obično, ni najviši menadžer, niti članovi nadzornog odbora nisu većinski dioničari u svojem dioničkom društvu. Njihovo pravo na kontrolu u dioničkom društvu više se temelji na njihovoj stručnosti nego na udjelu u vlasništvu.

¹³ Narodne novine (2015): Zakon o tržištu kapitala, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 18.

3.3. Glavna skupština

Članovi uprave i nadzornog odbora moraju sudjelovati u radu glavne skupštine. Glavna skupština odlučuje o pitanjima koja su određena zakonom i statutom dioničkog društva. Ukoliko je zakonom drugačije određeno, dioničari u poslovima dioničkog društva ostvaruju svoja prava upravo na glavnoj skupštini. Najvažnije obaveze kojima se skupština bavi su:¹⁴

- izbor i razrješenje članova nadzornog odbora, osim ako ih se ne imenuje u taj odbor;
- godišnji financijski izvještaji i upotreba dobiti;
- imenovanje revizora društva;
- izmjene statuta;
- povećanje i smanjenje temeljnog kapitala društva;
- prestanak društva.

Glavna skupština mora se sazvati u slučajevima određenim zakonom i statutom kao i uvijek onda kada to zahtijevaju interesi dioničkog društva. Glavnu skupštinu saziva uprava koja o tome odlučuje običnom većinom glasova. Glavnu skupštinu mora se sazvati ukoliko to u pisanom obliku zatraže dioničari koji zajedno imaju udio u visini jedne dvadesetine temeljnog kapitala društva i navedu svrhu, te razlog sazivanja skupštine.

Na glavnoj skupštini mora se sastaviti popis svih prisutnih i zastupanih dioničara, te njihovih zastupnika uz navođenje imena, prezimena i prebivališta, kao i nominalnog iznosa svako od zastupljenih dionica i uz navođenje njezina roda. Popis treba napraviti na temelju predočenih isprava o dionicama, potvrda o dionicama, odnosno na temelju punomoći za zastupanje dioničara na glavnoj skupštini dioničkog društva.

Svaka odluka glavne skupštine mora se navesti u zapisniku kojeg sastavlja javni bilježnik. U zapisniku se navodi mjesto i vrijeme održavanja glavne skupštine, ime i prezime javnog bilježnika, te način i rezultat glasovanja i utvrđenje predsjednika o donesenim odlukama. Zastupniku treba priložiti popis sudionika na glavnoj skupštini i dokaz o sazivanju glavne skupštine. Zapisnik potpisuje javni bilježnik.

¹⁴ Poslovni forum: Dioničko društvo, raspoloživo na: http://www.poslovniforum.hr/info/dionicko_drustvo_2.asp [10.08.2015.]

4. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA ULOZIMA

Povećanje kapitala izdavanjem novih dionica dakle efektivno može se ostvariti na četiri načina:¹⁵

- 1) povećanjem kapitala ulozima
- 2) uvjetnim povećanjem kapitala
- 3) odobrenim kapitalom
- 4) povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva

Povećanje temeljnog kapitala ulozima jedan je od efektivnih načina povećanja temeljnog kapitala dionicama društva. Taj je postupak veoma složen i reguliran većim brojem zakona i podzakonskih akata. Za povećanje temeljnog kapitala ulozima potrebno je: donijeti u glavnoj skupštini odluku o povećanju temeljnog kapitala, zatim podnijeti registarskom sudu prijavu za upis te odluke u sudski registar, slijedi objava prospekta (kada se dionice izdaju na temelju poziva za upis dionica javnom ponudom, skraćeni prospekt kada se izdaju privatnim izdavanjem), upis dionica, uplata najmanjeg propisanog iznosa za izdavanje novih dionica, prijava registarskom sudu provedenog povećanja temeljnog kapitala i naposljetku se izdaju nove dionice.

Razlog uvjetnog povećanja temeljnog kapitala su “klimatski” uvjeti u samom društvu koji nameću imperativ povećanja temeljnog kapitala. To može primjerice biti potreba da se sanira društvo do koje će doći ako je društvo višegodišnje bilo kreditno opterećeno što je ugrožavalo likvidnost poslovanja ili podmirenje postojećih obveza prema dobavljačima ili zaposlenima. Povećanje kapitala novim ulozima utjecat će na uspješnost poslovanja i povećanje stabilnosti. Odvijanje sanacije predstavlja poseban izazov za društvo u kojem svaki korak predstavlja novi zadatak koji se mora iznova ocijeniti i zahtijeva opsežna prethodna istraživanja.

S druge strane, razlog primjene ovakve vrste povećanja temeljnoga kapitala može biti i potreba da se krene u novi poduzetnički pothvat za koji su potrebna svježja, dodatna sredstva. Tvrtke iz različitih razloga procjenjuju da je proširenje poslovanja važno za njihovu dugoročnu uspješnost i stabilnost. Nekima je domaće tržište premalo, drugi imaju proizvode koji se u potpunosti ili uz male “korekcije” mogu prodavati i na drugima tržištima, a neki su

¹⁵ Mintas-Hodak, Lj. (2012): Osnove trgovačkog prava, Mate, Zagreb, str. 134.

jednostavno poslovni avanturisti i žele vidjeti koliko daleko mogu stići i gdje su im granice. U svakom slučaju, “u procesu investiranja nastaju imovinski oblici čije je racionalno strukturiranje i uporaba usmjereno na ostvarivanje maksimalne profitabilnost, a uz to i povećanje vrijednosti poduzeća.

4.1. Osnovna pitanja provedbe ovakve vrste povećanja temeljnog kapitala

“Pravo glasa je ovlast dioničara da sudjeluje u stvaranju volje dioničkog društva donošenjem odluke u njegovoj glavnoj skupštini.”¹⁶ Članak 304. Zakona o trgovačkim društvima kaže: “Odluka o povećanju temeljnog kapitala društva ulozima donosi se glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke. Statutom se može odrediti da je za to potrebna i drugačija većina, ali se za izdavanje povlaštenih dionica bez prava glasa može odrediti samo veća većina glasova zastupljenoga kapitala na glavnoj skupštini pri donošenju odluke”.¹⁷

Opisana odluka koja prethodi povećanju temeljnog kapitala mora sadržavati novu svotu temeljnog kapitala kao i nominalne svote dionica, te svote koje treba za njih uplatiti. Nove dionice mogu se prodavati po nominalnoj vrijednosti (al pari), ali i po većoj svoti od nominalne (iznad pari). Određivanje iznosa za koji će se izdavati, ovisi o položaju društva na tržištu jer što društvo bolje kotira na tržištu, to njegove dionice više vrijede na tržištu kapitala. Ako je vrijednost postojećih dionica na burzi porasla u odnosu na njihov nominalni iznos, one se mogu izdavati iznad pari.

S obzirom da je povećanje temeljnog kapitala ulozima moguće izvršiti samo na jedan način – izdavanjem novih dionica, to znači da se u društvo unosi novi dodatni kapital za koji se izdaju nove dionice. Spomenuti dodatni kapital ne znači samo uplate u novcu, već i uplate u stvarima i pravima. U tom slučaju, značajnu ulogu imaju revizori koji moraju pregledati te uloge na dogovarajući način. Ako je vrijednost uloga u stvarima i pravima manja od nominalnog iznosa dionica koje se za to daju, sud će odbiti upis u trgovački registar.

Za nove uloge moraju se izdavati nove dionice, ali povećanje izdavanjem novih dionica nije moguće dok nisu uplaćene postojeće, osima ako je neuplaćeni dio neznatan. Svaka dionica

¹⁶ Barbić J. (2000): Upravljačka prava dioničara na glavnoj skupštini dioničkog društva, Pravo u gospodarstvu, (4), str. 13.

¹⁷ Gorenc, V., Česić, Z., Buljan, V., Brkanić, V. (2008): Komentar Zakona o trgovačkim društvima, RriF, Zagreb, str. 677.

imatelju daje upravljačka prava koja se ostvaruju pravom sudjelovanja u radu glavne skupštine, pravom glasa, pravom na obaviještenost o poslovima društva, a tu su i pravo na dividendu kao i na ostatak likvidacijske odnosno stečajne mase društva. Ako je dioničko društvo izdalo dionice različitih rodova, za valjanost odluke glavne skupštine o povećanju temeljnog kapitala društva ulozima, osim potrebne većine, potrebna je suglasnost dioničara svakog roda dionica.

4.2. Obveza prijave odluke sudu

“Odluka o povećanju temeljnog kapitala mora se prijaviti sudu radi upisa u sudski registar. Uz nju se mora priložiti izvješće revizora, te navesti uloge u dosadašnji temeljni kapital koji još nisu uplaćeni i zašto se ne može postići da se oni uplate”.¹⁸ Spomenuta se odluka, dakle, bez odgađanja mora prijaviti sudu, što je zajednička obveza uprave i predsjednika nadzornog odbora. Kao što je već rečeno, prijavi je potrebno priložiti i izvješće revizora, ali samo u slučaju kad se radi o ulozima u stvarima i pravima.

Prijava odluke glavne skupštine o povećanju temeljnog kapitala razlikuje se od prijave provedenog povećanja temeljnog kapitala jer su to dva odvojena akta, pa time i dvije različite prijave, koje su i vremenski odvojene. O tome će biti riječi u nastavku rada.

Dva su osnovna razloga radi kojih sud može odbiti upis odluke o povećanju temeljnog kapitala u trgovački registar. Prvi je neprimjerena procjena uloga stvari i prava koja izvire od priloženog izvješća revizora, a drugi je nepostojanje opravdanih razloga neuplaćenosti temeljnog kapitala koji je još ranije trebao biti uplaćen.

4.3. Prospekt

U Republici Hrvatskoj nije dopuštena javna objava vrijednosnih papira, pa prema tome ni dionica koje su uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, ako prije ponude nije valjano objavljen prospekt, osim kad je propisano da prospekt nije potreban.

U postupku povećanja temeljnog kapitala ulozima moraju biti ispunjene pretpostavke izdavanja vrijednosnih papira koje su propisane Zakonom o tržištu kapitala. Naime, prilikom

¹⁸ Gorenc, V. (1999): Redovito povećanje temeljnog kapitala, RriF, 9 (9), str. 56.

izdavanja vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj, izdavatelj mora objaviti prospekt (javna ponuda) ili potencijalnim ulagateljima dostaviti prospekt izdanja vrijednosnih papira (privatna ponuda).¹⁹ „Pored poziva na upis vrijednosnih papira, prospekt obvezno sadrži cjelovitu, točnu i objektivnu informaciju o imovini i obvezama, gubitku ili dobitku, financijskom položaju i perspektivama izdavatelja, svrsi prikupljanja sredstava, čimbenicima rizika te o pravima koja daju vrijednosni papiri na koje se odnosi prospekt, na temelju kojih potencijalni ulagatelj može objektivno procijeniti izglednost i rizike ulaganja i donijeti odluku o ulaganju“.²⁰

Prospekt se obavezno podnosi Komisiji na odobrenje (u zahtjevu se prilaže sam prospekt, odluka o izdavanju vrijednosnih papira te drugi propisani prilozi) i ne smije biti objavljen dok ga Komisija ne odobri, a istinitost podataka u prospektu nije njena odgovornost. U roku od 30 dana od dostave rješenja kojim je prospekt odobren, izdavatelj mora javno objaviti prospekt, i to kao umetak u jednim dnevnim novinama koje se redovito prodaju na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. „Upis i uplata vrijednosnih papira na temelju javne ponude ne smije trajati dulje od tri mjeseca, a u slučaju privatne ponude dulje od trideset dana od dana odobrenja prospekta“.²¹ Nakon proteka roka od sedam dana za uplatu, izdavatelj će obavijestiti komisiju o broju i postotku upisanih i uplaćenih dionica, te o osobama koje su ih upisale i uplatile.

Osim u ovom slučaju, prospekt se također upućuje kod sukcesivnog osnivanja društva, za one dionice koje nisu upisane, pa se upisuju na temelju tog poziva. Njegov sadržaj mora biti takav da treće osobe steknu jasnu predodžbu o društvu.

4.4. Upis novih dionica putem upisnice

„Nove dionice upisuju se jednako kao i dionice pri osnivanju“.²² Osobe koje upisuju dionice moraju potpisati upisnicu kojom preuzimaju obvezu da upisane dionice uplate odnosno da za upisane dionice ulože stvari ili prava. Nakon donošenja odluke o povećanju temeljnog kapitala, pristupa se upisu novih dionica pisanom izjavom (upisnicom) kojom se zainteresirani upisnici obvezuju da će upisane dionice i uplatiti, odnosno da će uložiti ulog.

¹⁹ Narodne novine (2015): Zakon o tržištu kapitala, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 18.

²⁰ Čulinović-Herc, E. (2011): Otvorena pitanja uvrštenih dioničkih društava: razlozi za i protiv povlačenja vrijednosnih papira s uvrštenja na uređenom tržištu, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, str. 70.

²¹ Brčić G. (2004): Trgovačko pravo, RRIF, Zagreb, str. 44.

²² Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb, str. 132.

Obavezan sadržaj upisnice je:²³

- dan kada je donesena odluka o povećanju kapitala
- iznos za koji se dionice izdaju, iznos utvrđenih uplata te opseg dodatnih obveza
- utvrđenja učinjena glede povećanja kapitala unosom stvari i prava, a ako se izdaju dionice više rodova, ukupan nominalni iznos dionica svakog roda.
- vrijeme kada upis prestaje obvezivati ako se do tada ne upiše u trgovački registar da je provedeno povećanje kapitala.

U praksi sustava razvijenih trgovačkih društava obično se u ovaj postupak uključuje i financijska institucija koja upisuje dionice i onda ih prodaje dioničarima i trećima, preuzimajući na taj način rizik uplate, ali i rizik neuspjelog upisa ili pak nepravodobnih uplata. Za naše prilike ova praksa provodi se na temelju čl.308, st.6 ZTD – a koji kaže: “Isključenjem prava prvenstva pri upisu dionica ne smatra se kada po odluci glavne skupštine nove dionice treba preuzeti financijska institucija uz obvezu da ih ponudi dioničarima. Uprava mora u glasilu društva objaviti ponudu financijske institucije uz navođenje onoga što se mora platiti za dionice i rok za prihvatanje ponude. Isto vrijedi ako netko drugi stavi ponudu da će preuzeti dionice i ponuditi ih dioničarima na upis.” U slučaju da upisnica ne sadrži neki od zakonom propisanih sastojaka ili sadrži ograničenja (osim onoga kojim se utvrđuje rok kada upis prestaje obvezivati ako se do tada ne upiše u trgovački registar da je provedeno povećanje temeljnog kapitala) – upisnica je ništava.

4.4.1. Pravo prvenstva pri upisu novih dionica

U suvremenom pravu dioničkih društava koje je prihvatio i naš ZTD, pravo prvenstva spada u temeljni dio članskih prava dioničara: “Svakome dioničaru koji to zatraži mora se dati pravo da upiše onaj dio novih dionica koji odgovara njegovom udjelu u dotadašnjem temeljnom kapitalu društva. Za ostvarenje prava prvenstva pri upisu mora se odrediti rok od najmanje 14 dana“.²⁴

Pravo prvenstva koje se još naziva i pravo opcije, omogućuje dioničarima da pribave dionice pod povoljnijim uvjetima što ne vrijedi za osobe koje nisu članovi društva. Time se također

²³ Barbić, J. (2013): Prava društava, Organizator, Zagreb, str. 1276.

²⁴ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 308.

omogućuje da omjer u sudjelovanju pojedinog dioničara u kapitalu društva i pravu glasa na glavnoj skupštini ostane nepromijenjen. Iz gornje navedenog proizlazi da je postojeći omjer sudjelovanja temelj za upis novih dionica. Svaki dioničar ima pravo pri izdavanju novih dionica upisati onaj dio novih dionica koji odgovara njegovom dotadašnjem udjelu u temeljnom kapitalu društva.

Ako se primjerice temeljni kapital poveća za 20%, to znači da na svakih 5 dionica postoji pravo opcije na jednu dionicu. Ako netko ne posjeduje 5 dionica, može svoje nepotpuno pravo prodati, a ako posjeduje broj dionica koji nije djeljiv sa 20 (npr.35), može upisati onoliko koliko ima pravo kupiti. Ove se transakcije mogu obavljati između dioničara.

4.4.2. Prijenos prava

“Prava na upis novih dionica mogu se nekome dati samo pod uvjetom da su očuvana prava dioničara na upis“.²⁵ Iz ovog proizlazi da je pravo na opciju dioničarevo pravo i ne postoji obveza na upis i kupnju dionica. Ako želi, dioničar može to svoje pravo prenijeti na trećega. U tom slučaju smanjit će se opseg njegovih glasova na glavnoj skupštini i opseg njegovog udjela u društvu. Dosadašnji opseg utjecaja dioničara u društvu ostaje, dakle, pod uvjetom da sam dioničar ne iskoristi mogućnost prijenosa prava opcije. Dioničar može ostvariti svoje pravo opcije u roku od 14 dana, koji zajedno sa objavom svote povećanja temeljnog kapitala, uprava mora objaviti u glasilu društva.

4.4.3. Isključenje prava prvenstva

Unatoč opisanom značenju prava prvenstva, ZTD dopušta da odlukom o povećanju temeljnog kapitala ulozima, glavna skupština isključi to pravo – djelomično ili potpuno. “Pravo prvenstva pri upisu dionica može se odlukom o povećanju temeljnoga kapitala isključiti u cjelini ili djelomično. Takva se odluka donosi uz ispunjenje pretpostavki koje se zakonom ili statutom traže za donošenje odluke o povećanju temeljnoga kapitala zastupljenoga na glavnoj skupštini pri donošenju te odluke. Statutom se može odrediti da je za to potrebna veća većina a može se zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki“.²⁶

²⁵ Gorenc, V., Česić, Z., Buljan, V., Brkanić, V. (2008): Komentar Zakona o trgovačkim društvima, RriF, Zagreb, str. 685.

²⁶ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 308.

Pravo opcije se ne može isključiti unaprijed ili ograničiti statutom ili općom odlukom glavne skupštine, nego samo zajedno sa odlukom o povećanju temeljnog kapitala ili kao njen sastavni dio. Odluka o isključenju prava prvenstva se, kao i odluka o povećanju temeljnog kapitala ulozima, mora donijeti sa $\frac{3}{4}$ glasova koji čine temeljni kapital zastupljen na glavnoj skupštini. Ovo je zakonom propisana većina za isključenje prava prvenstva koja se ne može smanjiti statutom. Razlog što je isključenje prava prvenstva otežano i zahtijeva strogi pravni nadzor, leži u činjenici da ono predstavlja veliki “zahvat” u imovinska prava dioničara. Osim spomenute kvalificirane većine koja je potrebna za donošenje takve odluke, utvrđeni su materijalnopравни uvjeti koji moraju biti ispunjeni za valjanost odluke o isključenju prava opcije.

Pri isključenju prava opcije dolaze u sukob dva načela: načelo zaštite interesa društva i jednakog postupanja prema dioničarima. Primjerice, odluka o povećanju temeljnog kapitala koja bi služila za učvršćivanje ili promjenu odnosa u korist većine u društvu strogo bi povrijedila načelo jednakog postupanja, a nema ništa zajedničko s interesima društva.

Ako po odluci glavne skupštine nove dionice treba preuzeti financijska institucija uz obvezu da ih ponudi dioničarima, ne radi se o isključenju prava opcije. “O tome da je nove dionice preuzela financijska institucija uprava mora objaviti u glasilu društva, s time da objava mora sadržavati uvjete ponude financijske institucije, uz navođenja što se mora platiti za dionice kao i za rok prihvata ponude“. Dakle, može se zaključiti da je u takvim slučajevima financijska institucija promicatelj za upis i prodaju novih dionica, povjerenik ili zastupnik društva.

4.5. Prijava provedenog povećanja temeljnog kapitala

Prijavi povećanja temeljnog kapitala pristupa se tek nakon što je sudskom registru prijavljena odluka o povećanju temeljnog kapitala, te nakon što su uplaćene određene svote. Ove su dvije prijave dva samostalna akta, ali se neovisno o tome ipak mogu povezati i podnijeti registarskom sudu istodobno. Sve isprave koje se prilažu u prijavi za upis, moraju se čuvati na sudu u izvorniku ili javno ovjerenom prijepisu, a razlog ovakvog postupanja je taj što se radi o temeljnim podacima u društvu i izmjenama statuta.

Sud može utvrditi da je odluka skupštine o povećanju temeljnog kapitala ništetna, odnosno da prijavi za upis nisu priložene sve isprave uslijed čega može odbiti upis. Ta je činjenica dovela

do zakonom propisane sljedeće izjave: “Temeljni kapital društva povećan je s danom upisa povećanja toga kapitala u trgovački registar“.²⁷

Upis povećanja kapitala ulaganjem stvari objaviti će sud zajedno sa navedenim svotama emitiranih dionica. Ako se radi o povećanju kapitala ulozima u stvarima i pravima, sud mora uputiti na izvješće revizora o takvom ulaganju. “Objava je moguća i upućivanjem na isprave koje su predane sudu“.²⁸

4.6. Povećanje temeljnog kapitala ulozima putem trgovinskog sustava burze po modelu primarne javne ponude s nadmetanjem

Burzovni trgovinski sustav (BTS) je na Varaždinskoj burzi kao sustav za trgovanje bio u primjeni od 2 prosinca 2003. godine. Javne ponude u BTS Varaždinske burze definiramo kao primarne i kao sekundarne. Ovakva vrsta povećanja temeljnog kapitala prvi je put provedena u Hrvatskoj kod dokapitalizacije Zatvorenog investicijskog fonda Breza Invest d.d. Varaždin. Emisija dionica Breze u iznosu od 45 milijuna eura provedena je izdavanjem 450.000 redovnih dionica putem trgovinskog sustava Varaždinske burze što zapravo omogućuje da se cijena dionica formira u skladu sa ponudom i potražnjom.

Postupak javne ponude započinje samim izlaganjem ponude na prodaju određene količine dionica. Po otvaranju javne ponude članovi Burze unose naloge za kupnju svaki dan za vrijeme trajanja ponude, a cijena u nalogu za kupnju može biti jednaka ili veća od početne cijene prodavatelja. Svaki nalog za kupnju je obvezujući za člana Burze, što znači da ga nije moguće povući, a cijenu kupnje moguće je mijenjati isključivo prema više. Tijekom razdoblja trajanja otvorene javne ponude svi članovi mogu pratiti formiranje cijene prema algoritmu uravnotežene cijene. Pritom je bitno reći da tijekom svih dana trajanja javne ponude, u razdoblju od 11 do 15h, nema realizacija, nego se samo odvija unos naloga za kupnju gdje se brokeri (u ime investitora) natječu u cijeni.

Odmah po zaključenju javne ponude, burza obavještava članove brokerske kuće o realiziranim nalogima za kupnju koje oni onda odmah uplaćuju na račun izdavatelja, a rekapitulaciju realiziranih naloga (pripadajuće upisnice) dostavljaju se agentu izdanja. Agent je ovlašten uskladiti primljene uplate s upisnicama, a osim toga ima obvezu da u ime

²⁷ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 310.

²⁸ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 311.

izdavatelja najkasnije u roku 7 dana od isteka roka za uplatu obavijestiti Agenciju za nadzor o broju upisanih i uplaćenih dionica te o osobama koje su ih upisale i uplatile. Ulagatelj stječe status dioničara upisom u depozitorij tj. središnju depozitarnu agenciju nakon što povećanje temeljnog kapitala bude upisano u sudskom registru Trgovačkog suda.

5. UVJETNO POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA

Temeljni kapital povećava se uvjetno kad društvo ima obvezu prema trećim osobama koje imaju određena potraživanja prema društvu i koje su društvo već platile određene iznose, ali ne u dionice, što znači da je njihovo ulaganje u društvo obvezne (a ne vlasničkopravne) prirode. Vrijednost novih dionica ne utvrđuje se konačno unaprijed jer povećanje ovisi o tome hoće li se osobe kojima su dionice namijenjene željeti ostvariti svoja prava stjecanja uvjetnih dionica. “Sigurnost je jedino u tome da uvjetno povećanje temeljnog kapitala pruža mogućnost da se steknu članska prava u društvu. Hoće li ga steći, to ovisi o izboru onih koji na to imaju pravo“.²⁹

“Glavna skupština društva može donijeti odluku o povećanju temeljnoga kapitala društva da bi se zamjenjive obveznice pretvorile u dionice ili da bi se ostvarilo pravo prvenstvenog upisa novih dionica kojeg daju društvo (uvjetno povećanje kapitala).”³⁰ Glavna skupština donosi odluku samo za određene svrhe: radi pretvaranja zamjenjivih obveznica u dionice, zatim ostvarivanja prava prvenstva (opcije) zaposlenih u društvu pri upisu novih dionica društva, te kod pripajanja i spajanja društva. Da bi se donijela odluka potrebni su glasovi dioničare koji moraju biti barem tri četvrtine kapitala koji je zastupljen na glavnoj skupštini.

U odluci se moraju utvrditi:³¹

- svrha uvjetnog povećanja temeljnog kapitala
- osobe koje se mogu koristiti pravom prvenstva pri upisu dionica
- iznos za koji se izdaju dionice ili mjerila po kojima se on može odrediti.

5.1. Subjektivni i objektivni uvjeti uvjetnog povećanja temeljnog kapitala

Do uvjetnog povećanja temeljnog kapitala dolazi samo kada su ispunjeni objektivni i subjektivni uvjeti pa se zato i zove “uvjetno” povećanje. Subjektivni uvjeti se sastoje u tome da uvjetne dionice mogu stjecati samo određene osobe, a to su najčešće vjerovnici i zaposleni u društvu koji izraze namjeru da žele iskoristiti svoje pravo. Objektivne okolnosti radi kojih će glavna skupština odlučiti o povećanju temeljnog kapitala su: pretvaranje zamjenjivih

²⁹ Barbić, J. (2013): Prava društava, Organizator, Zagreb, str. 1286.

³⁰ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 313.

³¹ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 314.

obveznica u dionice ili ostvarenje prava prvenstva upisa novih dionica.³² Oba dva prava stječu ovlaštenici ranijim pravnim poslom između društva i trećih, a ne u trenutku donošenja odluke glavne skupštine.

Postavlja se pitanje zašto postoje zamjenjive obveznice? Društvo je ovlašteno osim dionica izdavati i druge vrijednosnice, pa tako i obveznice. Na taj se način povećava kapital društva i to dužnički, a ne vlasnički kao kod dionica. Također, imatelji obveznice nisu dioničari društva, niti one imaju status temeljnog kapitala. Usprkos tome, društva daju imateljima obveznica razne pogodnosti. Jedna od njih je da vjerovnik može konvertirati obveznicu u dionicu – prema odgovarajućoj svoti potraživanja.

Osim zamjenjivih obveznica postoji i kod pravo prvenstva upisa novih dionica. U ovom slučaju vjerovnik je pod određenim uvjetima ovlašten na stjecanje novih dionica. Dakle, društvo može izdati obveznice sa svrhom pribavljanja kapitala s obvezom da se imatelju te obveznice nakon proteka određenog roka vrati nominalni iznos onoga što je dao sa kamatama. Uz to mu se daje dodatno pravo da u određenom vremenu uz plaćanje određenog iznosa stekne određeni broj dionica društva – pravo prvenstva.³³ Tako opcije ovlaštenikovom izjavom o prihvatu postaju ugovor o upisu dionica. Opcije time postaju sredstvo financiranja. Onome tko daje novac daju sigurne kamate, ali i mogućnost da špekulira tako da, kada osjeti da je vrijednost dionica porasla, iskoristi pravo svoje opcije. Dakle, pravo prvenstva je pravo imatelja obveznica na stjecanje novoizdanih dionica. Dioničari društva su redovito isključeni od stjecanja uvjetnih dionica.

Kod postupka spajanja osniva se novo dioničko društvo na koje prelazi cijela imovina svakog od spojenih društava u zamjenu za dionice pripojenog društva. Dakle, za novo dioničko društvo koje je nastalo spajanjem drugih društava nastao je novi temeljni kapital, ali prijenosom njihove cijele imovine. Zašto se ovdje radi o uvjetnom povećanju? Zbog toga što ulozi u tom temeljnom kapitalu postoje pa se ne moraju uplaćivati dodatno, ali s obzirom da novonastalo društvo ima temeljni kapital veći od društava od kojih je nastalo, radi se o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala za dioničare društva koja su nestala spajanjem u novo društvo, a koji na temelju svog članstva u spojenim društvima.

³² Barbić, J. (2005): Pravo društava, Knjiga druga – Društva kapitala, Organizator, Zagreb, str. 1214.

³³ Barbić, J. (2005): Pravo društava, Knjiga druga – Društva kapitala, Organizator, Zagreb, str. 1240.

5.2. Ulaganje stvari i prava

Za provedbu ulaganja stvari i prava na temelju uvjetnog povećanja temeljnog kapitala vrijedi ono što se i inače primjenjuje za ulaganje stvari i prava da bi se stekle dionice društva. To su slučajevi kada se temeljni kapital uvjetno povećava zbog toga što se provode pripreme za pripajanje društvu ili zbog davanja otpremnine. Bitno je da se pri tome u društvo unose aktiva i/ili pasiva drugoga društva.

Ulaganje u stvarima i pravima imaju za cilj zaštitu vjerovnika i dioničara od nedovoljnog unosa kapitala. Bez obzira što je ZTD dopustio uvjetno povećanje temeljnog kapitala ulaganjem stvari i prava, kao što sam već napomenula ono se u praksi ostvaruje uglavnom u slučajevima spajanja i pripajanja društva.

5.3. Značaj upisa odluke u sudski registar

Kod uvjetnog povećanja u trgovački registar upisuje se samo odluka o uvjetnom povećanju, ali ne i provedba te odluke. Odluku glavne skupštine o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala moraju Uprava i nadzorni odbor zajedno prijaviti sudu radi upisa u trgovački registar. Uz prijavu, moraju se priložiti prilozi koje zakon izričito propisuje čl.316, st.2, a to su obračun troškova koji nastaje za društvo izdavanjem takvih dionica i odobrenje državnog organa ako je ono potrebno za povećanje kapitala.³⁴

Spomenuti upis odluke značajan je kako bi ovlaštene osobe dobile potrebna obavještenja i mogu izjaviti hoće li se poslužiti svojim pravom zamjene, odnosno pravom prvenstva pri upisu novih dionica. Tek nakon upisa odluke mogu se izdati dionice, a one koje bi se izdale prije toga bile bi ništave. Iz toga proizlazi da, vjerovnici društva svoja potraživanja mogu pretvoriti u dionice tek nakon odluke skupštine o povećanju temeljnog kapitala društva i o tome mora postojati njihova pismena izjava kojom se ostvaruje pravo zamjene ili prvenstva.

³⁴ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 316.

5.4. Izdavanje dionica

Kapital je uvjetno povećan tek izdavanjem dionica, a one se ne smiju izdavati prije upisa odluke u trgovački registar. Iako se kod uvjetnog povećanja izdaju nove dionice, nema novog ulaganja u društvo, ali se obveze društva smanjuju jer društvo više nije u obvezi prema vjerovnicima jer je njihova potraživanja pretvorilo u članstva u društvu.

Kada skupština donosi odluku o uvjetnom povećanju temeljnoga kapitala tako da obveznice promijeni u dionice, zapravo se jedan vrijednosni papir zamjenjuje drugim. “Na taj način, nema povećanja kapitala novim sredstvima, već se samo iznosi uplaćeni za obveznice knjiže kao ulog u društvo odnosno iznos uplaćen za kupnju dionica društva.”³⁵ Nakon izjave o ostvarenju prava zamjene ili prvenstva, nema faze uplate dionica, budući da se “uplate” već nalaze u društvu. To je novac koji bi društvo trebalo platiti imateljima zamjenjivih obveznica u ime vraćanja zajma i otplate naknade dioničarima pripojenih ili spojenih društva za poništenje dionica društva koje prestaje kao i zaposlenima u društvu na ime udjela u dobitku. Kako su ulozi već “uplaćeni”, društvo pristupa fazi izdavanja dionica.

“Uprava smije izdati dionice u zamjenu za zamjenjive obveznice samo ako se razlika između iznosa za koji su izdane te obveznice i većeg nominalnog iznosa dionica koje se za to izdaju pokrije iz ostalih rezervi, ako se one mogu upotrijebiti za tu svrhu, ili dodatnom uplatom onoga tko je ovlašten zamijeniti obveznicu za dionicu.”³⁶ Temeljni kapital društva povećan je izdavanjem dionica, pa društvo ne podnosi prijavu sudu za upis provedenog povećanja kapitala u trgovački registar. U roku od mjesec dana po isteku poslovne godine uprava mora samo obavijestiti sud o ukupnoj svoti u toj godini uvjetno povećanog temeljnog kapitala društva.

5.5. Razlika između povećanja temeljnog kapitala ulozima i uvjetnog povećanja temeljnog kapitala

Za razliku od povećanja temeljnog kapitala ulozima, odluka o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala može se donijeti i ako sav dotadašnji upisani temeljni kapital nije uplaćen. No, kod ovoga je povećanja temeljnog kapitala propisano je ograničenje da nominalni iznos uvjetnog kapitala ne smije prijeći polovinu iznosa dotadašnjeg temeljnog kapitala društva.

³⁵ Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb, str. 135.

³⁶ Mintas-Hodak, Lj. (2012): Osnove trgovačkog prava, Mate, Zagreb, str. 137.

Kod uvjetnog povećanja temeljnog kapitala (za razliku o povećanja kapitala ulozima), praktički ne dolazi do izdavanja povlaštenih dionica bez prava glasa, po prirodi stari. Naime, svrha je izdavanja uvjetnih dionica da osobe koje imaju imovinska potraživanja prema društvu, ta svoja potraživanja pretvore u dionice, prvenstveno radi stjecanja članskih prava, a temeljno je člansko pravo – pravo glasa.

Osim toga, kod povećanja temeljnog kapitala ulozima, on je povećan tek onda kada su upisane sve dionice, dok se kod uvjetnog povećanja taj kapital povećava postupno s izdavanjem novih dionica. Na taj način, ovlaštenici prava na zamjenu, mogu to pravo ostvariti individualno, a ne onda kada to učine svi ovlaštenici što bi odgovaralo slučaju povećanja temeljnog kapitala ulozima. To je ujedno razlog što se odredbe o povećanju temeljnog kapitala ne mogu općenito primijeniti na uvjetno povećanje temeljnog kapitala nego samo onda kada je to predviđeno Zakonom.

6. ODOBRENI TEMELJNI KAPITAL

“Statutom se može ovlastiti upravu da u roku od najviše pet godina nakon upisa društva u trgovački registar izdavanjem novih dionica uz uplate uloga poveća temeljni kapital društva do određenoga nominalnog iznosa (odobreni kapital).”³⁷ U tom slučaju unaprijed odobreni nominalni iznos povećanja kapitala čini odobreni temeljni kapital. Povećanje na temelju prethodnog odobrenja zapravo je oblik pojednostavljenog povećanja kapitala u kojem nema faze donošenja odluke na sjednici skupštine niti se ta odluka upisuje u sudski registar.³⁸

Razlozi ovakvog načina povećanja su tromost glavne skupštine i dugo vremensko razdoblje između sjednica glavne skupštine, a osim toga omogućuje se povećanje utjecaja uprave prodiranjem u područje djelokruga glavne skupštine. Do povećanja će doći tek u slučaju da stjecanje dodatnog kapitala postane neophodno društvu i ako je trenutak za izdavanje dionica povoljan.

Nominalna svota odobrenog kapitala ne smije prijeći polovinu temeljnog kapitala u vrijeme davanja ovlasti i to je određeno Zakonom. I kod odobrenog kapitala dionice se mogu izdati za uloge u stvarima i pravima samo ako je to predviđeno u ovlasti. Ako to u ovlasti nije određeno, uprava mora utvrditi i navesti u upisnici, predmet uloga u stvarima i pravima, osobu od koje društvo treba da stekne ono što se tako ulaže i nominalni iznos dionica koje se stječu takvim ulaganjem. I kod ovog oblika povećanja temeljnog kapitala, dioničari društva imaju pravo prvenstva pri upisu novih dionica kao i kod povećanja temeljnog kapitala povećanjem uloga”.³⁹

6.1. Položaj uprave

S obzirom da se upravi unaprijed odobrava da obavi povećanje kapitala, odobreno povećanje temeljnog kapitala smatra se posebnim oblikom povećanja temeljnog kapitala društva. “Ovlast uprave da poveća temeljni kapital društva može se odlukom glavne skupštine odnositi najviše na rok od pet godina od upisa društva u sudski registar povodom njegova osnivanja odnosno od izmjene statuta društva”.⁴⁰ Na temelju svega navedenog, može se zaključiti da u slučaju odobrenog temeljnog kapitala, za razliku od drugih oblika povećanja temeljnog

³⁷ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 323.

³⁸ Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb, str. 136.

³⁹ Petrović S. (2002): Osnove prava društva, Organizator, Zagreb, str 119.

⁴⁰ Petrović S. (2002): Osnove prava društva, Organizator, Zagreb, str 120.

kapitala, uprava ima veoma značajnu ulogu jer je upravo ona ovlaštena povećati temeljni kapital izdavanjem dionica za nove uloge u društvo.

Upravi se daje ovlast za povećanje kapitala na temelju odluke skupštine. Iako o svim pitanjima vezanim za izdavanje novih dionica odlučuje uprava, nijedna se njena odluka ne može provesti bez suglasnosti nadzornog odbora, čime je njena sloboda odlučivanja ipak ograničena. Tek nakon spomenute suglasnosti, može se provesti postupak izdavanja novih dionica – do određene nominalne svote. Ovo je značajno ovlaštenje uprave jer pri redovnom povećanju temeljnog kapitala mogućnost isključenja prava prvenstva rezervirana je samo za odluku glavne skupštine.

6.2. Mogućnost izdavanja dionica zaposlenima

Kod odobrenog temeljnog kapitala statutom, uprava može dobiti ovlast da se nove dionice izdaju zaposlenima u društvu. S obzirom da zaposlenici ne sudjeluju u osnivanju društva, društvo im često pruža mogućnost ulaganja tako da im sredstva za ulog daje na raspolaganje u cijelosti ili djelomično. U tom slučaju se umanjuju udjeli ostalih dioničara kao i pravo prvenstva pri stjecanju novih dionica, pa društvo mora voditi posebnu brigu oko usklađivanja interesa zaposlenih i dioničara.

Postoji više mogućnosti izdavanja dionica zaposlenima od kojih je jedna da se dionice predaju zaposlenima naplatno ili besplatno, što je ujedno socijalna gesta društva jer se zapravo plaćaju iz stvorenih pričuvi za tu namjenu. U oba slučaja nominalna svota ovako stečenih dionica ne smije prijeći 10% temeljnog kapitala.

Sljedeća mogućnost je da zaposleni sudjeluju u povećanju kapitala ulozima, a u tom slučaju glavna skupština mora isključiti pravo prvenstva na upis dionica postojećih dioničara u omjeru u kojem ih namjerava ponuditi zaposlenicima. Zaposlenici mogu također svoja potraživanja iz dobitka pretvoriti u dionice a uvjete za to utvrđuje glavna skupština.

6.3. Izdavanje novih dionica

Ako u odredbama o odobrenom kapitalu nije drukčije propisano, i na izdavanje dionica temeljem odobrenog kapitala primjenjuju se odredbe o izdavanju dionica kao kod povećanja kapitala ulozima. Osim toga, svakom dioničaru koji to zatraži, mora se dati pravo prvenstva koji odgovara njegovom udjelu u postojećem temeljnom kapitalu.

Međutim, u ovlasti se može predvidjeti da uprava odlučuje o isključenju prava prvenstva pri upisu dionica⁴¹. Za odluku uprave o isključenju prava prvenstva pri upisu dionica potrebna je suglasnost nadzornog odbora. Ako još ima neuplaćenih uloga u postojeći nominalno izraženi temeljni kapital, nove dionice ne mogu se izdati. Zanimariti se mogu jedino mali neuplaćeni uložiti.

Člankom 325, st. 1 ZTD – a uređuju se ovlasti uprave glede odluka o sadržaju prava iz dionica i izdavanja dionica i nadzorna funkcija nadzornog odbora (koja se odnosi na odluke uprave).⁴² Suglasnost nadzornog odbora potrebna je i odluke uprave o uvjetima izdavanja dionica kao i kod odluke uprave o isključenju prava prvenstva postojećih dioničara.

Ako se dionice odobrenog temeljnog kapitala izdaju u više navrata, potrebna je suglasnost za svako povećanje zasebno. Suglasnost nadzornog odbora je veoma značajna kod uvjeta za izdavanje dionica jer tek nakon dane suglasnosti, odluka uprave postaje valjanom. Suglasnost se daje formalnom odlukom i na ovaj način nadzorni odbor odvojeno odlučuje o svim odlukama uprave.

⁴¹ Mintas-Hodak, Lj. (2012): Osnove trgovačkog prava, Mate, Zagreb, str. 138.

⁴² Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 325.

7. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA IZ SREDSTAVA DRUŠTVA

“Glavna skupština može odlučiti da se temeljni kapital društva poveća pretvorbom kapitalne dobiti, rezervi i zadržane dobiti u temeljni kapital društva.”⁴³ Iz članka proizlazi da se ovakvo povećanje ostvaruje bez dodatnih uplata društvu, već se postojeći vlastiti izvori sredstava društva pretvaraju u temeljni kapital čine se imovina društva zapravo samo restrukturira jer se na račun smanjenja jednog njezinog djela povećava temeljni kapital.

To se čini u situaciji kad se izvori sredstava društva znatno razlikuju od temeljnog kapitala društva, zapravo kada društvo dobro posluje, jer u tom slučaju njegova je imovina veća od upisanog temeljnog kapitala, dio dobiti koju društvo izdvaja s vremenom se povećava, a kada društvo zadržava veći iznos dobiti i njegova se kapitalna dobit povećava. U tom slučaju dolazi do nominalnog povećanja temeljnog kapitala. pa se temeljni kapital može na ovakav način povećati. U svakom slučaju, ovakav oblik povećanja temeljnog kapitala je pozitivan jer odražava dobro poslovanje društva.

“Za povećani iznos temeljnog kapitala izdaju se nove dionice za koje nema naknadne uplate. Na nove dionice imaju pravo svi dioničari društva i to razmjerno svom udjelu u temeljnog kapitalu društva prije njegovog povećanja“.⁴⁴ Dioničari primaju nove dionice, koje se često nazivaju gratis dionicama, što je pogrešno jer one nisu besplatne. Zapravo je vrijednost dionica već povećana iz ostvarenih zarada. Samo se kapital iz zadržanih dobitaka i pričuvi društva pretvara u temeljni kapital, za što su izdane nove dionice, ali one očitito nisu stečene gratis, već iz odricanja na dividendu.

7.1. Razlozi ovakvog načina povećanja temeljnog kapitala

Razlozi povećanja proizlaze iz potrebe usklađivanja prave vrijednosti društva s visinom temeljnog kapitala. Želi li društvo dividende držati relativno nižim, može svoje zadržane dobitke, pričuve i kapitalne dobitke pretvoriti u nove dionice.

Na koji način dolazi do smanjenja dividende? Naime, ako se povećava temeljni kapital, dobit koja se isplaćuje u obliku dividende dijeli se na veći broj dionica, čime se smanjuje isplaćena

⁴³ Gorenc, V. (2003): Trgovačko pravo – društva, Školska knjiga, Zagreb, str. 402.

⁴⁴ Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb, str. 138.

dividenda pod dionici, a veći broj dionica može dovesti do pada njihove cijene na tržištu. Dioničari, dakle, dobivaju nove dionice odnosno povećava se nominalni iznos onih koje već imaju, ali na ovaj način ne dolazi do odljeva sredstava iz društva.⁴⁵ Tako se može intervenirati na tržištu ako društvu ne odgovara držanje previsoke cijene dionica jer se time potiče njihov promet.

Međutim, povećanje treba izvršiti veoma oprezno. Npr. ako je uzrokom rasta vrijednosti dionica tržišna popularnost nekog društva, a iza toga nema realnog povećanja imovine, ili postoji u imovini pozicija goodwilla koja može brzo izgubiti značenje, treba pažljivo prosuditi koliko “uzeti” od kapitalnog dobitka za povećanje temeljnog kapitala. Odluku o povećanju kapitala donosi glavna skupština glasovima koji čine najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke.⁴⁶

7.2. Financijska izvješća su temelj odluke

Da bi se izbjegle eventualne zlouporabe povećanja kapitala iz sredstava društva, Zakon je utvrđeno sljedeće: “Odluka se mora temeljiti na financijskim izvješćima prethodne godine ako su ona pregledana i usvojena te ako su ih u skladu s propisima bez stavljanja primjedbi potvrdili revizori najviše osam mjeseci prije prijave odluke za upis u trgovački registar“.⁴⁷ S obzirom da se odlukom određuje novi temeljni kapital te nominalni iznosi postojećih dionica društva, dolazi i do izmjene statuta.

7.3. Način prijave odluke u trgovački registar

“Odluka o povećanju temeljnoga kapitala mora se upisati u trgovački registar. Prijavi za upis te odluke u trgovački registar moraju se priložiti bilanca s izvješćem revizora i posljednja godišnja bilanca ako još nije bila podnesena. Podnositelji prijave moraju izjaviti sudu da od dana koji je uzet za osnovu bilance do dana podnošenja prijave po njihovu saznanju nije došlo do smanjenja imovine koje bi bilo smetnja povećanju temeljnoga kapitala društva, ako bi se o tome odlučivalo na dan podnošenja prijave.”⁴⁸

⁴⁵ Barbić, J. (2013): Pravo društava, Organizator, Zagreb, str. 1309.

⁴⁶ Barbić, J. (2013): Pravo društava, Organizator, Zagreb, str. 1310.

⁴⁷ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 330.

⁴⁸ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 331.

Kada se bilanca prilaže prijavi za upis, moramo napomenuti da sud nije dužan ispitati je li bilanca zakonito napravljena. S obzirom da ovdje nema dodatnih uplata, osim prijave odluke glavne skupštine o povećanju temeljnog kapitala nije potrebna i prijava o stvarno provedenom povećanju kapitala. Prijava za upis odluke o povećanju temeljnog kapitala podnosi se u roku od 15 dana od dana donošenja same odluke jer zakonom nije drugačije određeno. Temeljni kapital povećan je s danom upisa odluke u trgovački registar.

7.4. Ovlaštenici novih dionica i prava podjele

Kod povećanja temeljnog kapitala iz sredstava društva dioničari ne moraju upisivati dionice niti za njih plaćati ulog, pa zato nema ni prava prvenstva kao kod ostalih oblika povećanja temeljnog kapitala. Dovoljno je da na temelju poziva uprave, preuzmu dionice koje im pripadaju.

Prilikom povećanja ne smiju se mijenjati odnosi između prava iz dionica, a ako je društvo izdalo više rodova dionica, nove dionice se ovlaštenicima mogu izdavati samo u istom rodu koji su imali i prije povećanja. “Nove dionice sudjeluju u dobiti za cijelu poslovnu godinu u kojoj je donesena odluka o povećanju kapitala”.⁴⁹

Na nove dionice imaju pravo dioničari razmjerno njihovim udjelima u dosadašnjem temeljnom kapitalu. Često se, međutim, događa da neki dioničar ne posjeduje u odnosu na nove dionice potreban broj starijih dionica odnosno ne posjeduje broj dionica djeljiv s postotkom povećanja temeljne glavnice. Primjerice, temeljni kapital se povećava za 20%, tj. na svakih pet dionica dobiva se jedna nova. Ako dioničar ima samo tri dionice, dobiti će samo pravo na dio nove dionice, a ako ih primjerice ima sedam, dobit će jednu cijelu dionicu te steći pravo na dio jedne nove dionice.

“Ako povećanje temeljnoga kapitala društva dovede do toga da na jedan udio u dotadašnjem temeljnom kapitalu društva otpadne samo dio jedne nove dionice, to se pravo može prenositi i naslijediti”.⁵⁰ Tako je moguće da prava iz dionice na kraju ostvari jedan dioničar. Osim prava prenošenja i nasljeđivanja, dopušteno je da se više dioničara s pravom na dijelu dionice udruže i zajedno ostvaruju prava iz dionice kao više ovlaštenika na jednoj dionici.

⁴⁹ Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb, str. 140.

⁵⁰ Narodne novine (2013): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68., članak 334.

Uprava društva poslije upisa odluke o nominalnom povećanju temeljnog kapitala u trgovački registar mora bez odgađanja pozvati dioničare na podizanje novih dionica, a poziv se objavljuje u glasilu društva.

8. ZAKLJUČAK

Na temelju svega navedenog može se zaključiti da je temeljni kapital najbitnija stavka prilikom osnivanja svakog dioničkog društva. U radu su opisani načini povećanja temeljnog kapitala ali i svrhe zbog kojih je takav način pritjecaja važan i potreban. Povećanju temeljnog kapitalu društva pristupa se onda kada se poveća opseg poslovanja, pa time porastu potrebe društva za svježim sredstvima i kad se dodatni kapital namiče izvana.

Važno je istaknuti da je vrlo bitna stavka kod efektivnog povećanje temeljnog kapitala svakako izdavanje prospekta jer je to jedini segment preko kojeg ulagatelji dolaze od informacija o poduzeću na temelju kojih će odlučiti da li će uložiti u neko društvo ili ne. Prospekt mora biti upućen javnosti i jedini je način veze između ulagatelja i društva koje prima sredstva, pa se zbog toga važnost takvog dokumenta ne smije zanemariti.

Naravno, osnivači dioničkih društava trebaju se prilikom provedbe svakog novog ulaganja pozvati na Zakon o trgovačkim društvima. Svako efektivno, odnosno nominalno povećanje temeljnog kapitala ima obvezu prijave kod nadležnog trgovačkog suda. Važno je također reći da danas, u modernom demokratskom društvu kad je konkurencija na tržištu dionica jaka, veliku ulogu ima burza, a po modelu primarne javne ponude s nadmetanjem.

Sigurno je i da sami zaposlenici trebaju dobiti mogućnost kupnje vlastitih dionica, odnosno sudjelovati u povećanju kapitala ulozima. Jer, napokon djelatnici svojim radom doprinose stvaranju svega onog što je potrebno za funkcioniranje jednog modernog dioničkog društva. Tu je onda još i odobreni temeljni kapital za kojim će društvo (putem uprave) posegnuti kad mu dodatni kapital postane prijeko potreban za daljnje poslovanje i povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva za koje se može zaključiti da je svakako pozitivno i govori o odličnom poslovanju društva.

LITERATURA

Knjige:

- Barbić, J. (2005): Pravo društava, Knjiga druga – Društva kapitala, Organizator, Zagreb.
- Barbić, J. (2013): Prava društava, Organizator, Zagreb.
- Barbić, J., Buljan, V., Porobija, B. (1996): Organi dioničkog društva, Organizator, Zagreb.
- Brčić G. (2004): Trgovačko pravo, RRIF, Zagreb.
- Feldman B., Obuljen S. (1995): Društva kapitala, Faber & Zgombić plus, Zagreb.
- Gorenc, V. (2003): Trgovačko pravo - društva, Školska knjiga, Zagreb, Zagreb
- Gorenc, V. (2003): Trgovačko pravo – društva, Školska knjiga, Zagreb.
- Gorenc, V., Česić, Z., Buljan, V., Brkanić, V. (2008): Komentar Zakona o trgovačkim društvima, RriF, Zagreb.
- Lukšić B. (2003): Trgovačko pravo, Veleučilište Split, Split.
- Mintas-Hodak, Lj. (2012): Osnove trgovačkog prava, Mate, Zagreb.
- Petrović S. (2002): Osnove prava društva, Organizator, Zagreb.
- Posinovec, Z., Tadin, H. (1994) Priručnik za dionička društva, Hita-consulting, Zagreb.

Časopisi:

- Amon F. (1995) Usklađivanje temeljnog kapitala u dioničkim društvima i društvima s ograničenom odgovornošću sa Zakonom o trgovačkim društvima, Pravo u gospodarstvu., Zagreb (11/12), str. 805.
- Barbić J. (2000): Upravljačka prava dioničara na glavnoj skupštini dioničkog društva, Pravo u gospodarstvu, (4), str. 7-40.
- Čulinović-Herc, E. (2011): Otvorena pitanja uvrštenih dioničkih društava: razlozi za i protiv povlačenja vrijednosnih papira s uvrštenja na uređenom tržištu, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, str. 69-99.

Gorenc, V. (1999): Redovito povećanje temeljnog kapitala, RriF, 9 (9), str. 56-59.

Verović M. (2006): Sukcesivno osnivanje dioničkih društava, Hrvatska pravna revija, Zagreb, (2), str. 27-533.

Vizjak S., Dobrojević G. (2006): Povećanje temeljnoga kapitala dioničkog društva ulozima putem trgovinskog sustava burze po modelu primarne javne ponude s nadmetanjem, Hrvatska pravna revija, (6), str. 51-55.

Zakoni:

Narodne novine (2015): Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 68.

Narodne novine (2015): Zakon o tržištu kapitala, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 18.

Internet izvori:

Državni zavod za statistiku (2017): Mjesečno statističko izvješće, raspoloživo na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/msi/2017/msi-2017_02.pdf [10.02.2018.]

Poslovni forum: Dioničko društvo, raspoloživo na: http://www.poslovniforum.hr/info/dionicko_drustvo_2.asp [10.02.201.]

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je bio je istražiti i opisati načine povećanja temeljnog kapitala. Svaka odluka o povećanju temeljnog kapitala mora biti praćena promjenom statuta društva. Temeljni kapital može se povećati povećanjem kapitala ulozima, uvjetnim povećanjem kapitala, odobrenim kapitalom te povećanjem temeljnog kapitala iz sredstava društva.

Povećanje temeljnog kapitala ulozima jedan je od efektivnih načina povećanja temeljnog kapitala dionicama društva. Povećanje temeljnog kapitala ulozima moguće je samo izdavanjem novih dionica, a ne i tako da bi se postojeći nominalni iznosi dionica tek povećali. Temeljni kapital se smatra povećanim s danom upisa povećanja.

Uvjetno povećanje temeljnog kapitala se naziva tako jer se unaprijed, u trenutku donošenja odluke o tome povećanju, ne može reći hoće li i za koliko temeljni kapital stvarno biti povećan. To ovisi o osobama koje su ovlaštenici stjecanja dionica na temelju toga povećanja temeljnog kapitala i njihovoj volji da te dionice doista steknu. Za razliku od povećanja temeljnog kapitala ulozima, odluka o uvjetnom povećanju može se donijeti i ako sav dotadašnji upisani temeljni kapital nije uplaćen.

Nadalje, glavna skupština može donijeti odluku kojom upravu ovlašćuje da u određenom roku poveća temeljni kapital do nekog iznosa. Tada je riječ o odobrenom temeljnom kapitalu.

I četvrti način je da glavna skupština može odlučiti da se temeljni kapital društva poveća pretvorbom kapitalne dobiti, rezervi i zadržane dobiti u temeljni kapital društva. Ovakvo povećanje ostvaruje bez dodatnih uplata društvu, već se postojeći vlastiti izvori sredstava društva pretvaraju u temeljni kapital čine se imovina društva.

Ključne riječi: dioničko društvo, organi društva, povećanje temeljnog kapitala

SUMMARY

The point of this thesis work was to make a research and describe ways of increasing the share capital of Joint-stock company. Any decision for the increase of the founding capital should be without changing the articles of association. The share capital may be increased by increasing the capital against contributions, increase in conditional capital, authorized capital and increase in share capital from company funds.

The increase of share capital against contributions is one of the effective ways of increasing the share capital of the company's foundings. The increase of share capital against contributions is only possible by issuing new foundings, and not by increasing the existing nominal founding. The share capital is considered to be increased on the day of the increase was made.

Conditional increase in share capital was named because of the fact that before making a decision for the increase, it can not be said whether and for how long it will really be the founding capital rise. It depends on the people who are authorized to acquire foundings on the basis of this increase in founding capital and their willingness to actually acquire the foundings.

Furthermore, the general meeting may take a decision that authorizes the government to a particular time to increase the share capital up to an amount. This is called the authorized share capital.

The fourth way is that the general meeting may decide to increase the company's capital by converting capital profit, reserves and retained earnings in the company's capital. This increase can be realized without additional payments to the company, but with using the existing own sources of the company converted into equity account for the assets of the company.

Key words: joint stock company, bodies of the company, increase in share capital